

قبض حکمی ثمن در بیع سلم

تاریخ دریافت: ۸۹/۳/۲۵

تاریخ تأیید: ۸۹/۷/۲۷

سیدمصطفی محقق داماد*
مجید حدادی منش**

چکیده

قبض ثمن از عناصر بیع سلم است و به نظر مشهور فقیهان باید پیش از جدایی طرفین صورت گیرد. چنانچه ثمن به صورت وجه نقد یا مال معین موجود باشد، تصور قبض و عدم آن روشن است؛ ولی در روابط تجاری امروز، به طور معمول چنین نیست و ممکن است همین شرط مانعی سر راه بسیاری از معاملات به شمار آید.

این نوشتار درصدد بررسی روش‌های دیگر قبض است. معاملاتی که در چهارچوب سلم واقع می‌شوند، از ناحیه قبض، به بطلان معامله مزبور حکم نشود یا عدم لزوم قبض ثمن، آن هم بدون ارائه دلیل منطقی، اظهار نظر نگردد. طبق «قبض حکمی» ممکن است خریدار در مقام پرداخت، از طلبی که از فروشنده دارد و موعد آن رسیده است، ثمن را محاسبه کند، یا وی را به عهده دیگری حواله دهد و یا ضامن معرفی کند که در این صورت، با تحقق حواله یا ضمان قبل از جدایی، قبض محقق می‌شود؛ هرچند مورد آن مدت‌دار یا اقساطی پرداخت شود. همچنین، ممکن است از اسناد دیگری همچون چک، برات و سفته استفاده شود که این موارد، قبض به شمار نمی‌آید.

انشای قرارداد جدیدی مانند قرض میان طرفین، تبدیل منشأ تعهد نیست و در حکم قبض نیست. گاهی نیز با تحقق شرایط، نه‌اتر جایگزین قبض می‌شود. استبدال ثمن سلم، صحیح است؛ ولی ثمن جدید باید قبض شود.

واژگان کلیدی: سلم، قبض حکمی، ثمن، بیع دین به دین، تبدیل تعهد، نه‌اتر.

* استاد دانشگاه شهید بهشتی (mdamad@ias.ac.ir).

** کارشناس ارشد حقوق خصوصی و پژوهشگر مؤسسه آموزشی و پژوهشی قضا (hadadimail@gmail.com).